

***Despre Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – Teologul (1903-1993) și relația sa cu
Preacuviosul Părinte Arsenie Boca Ieromonahul (1910 – 1989)...***

Iată că de două milenii încoace, adică de la întemeierea credinței creștine, suntem capabili să ne cinstim și să ne omagiem eroii istoriei sau martirii credinței precum și personalitățile marcante, universale și naționale, care au amprentat istoria, veacurile și locurile cu activitatea, cu viața și cu învățăturile ori scrierile lor mult folositoare!... *Anul acesta - 2012 prăznuim împlinirea a 109 ani de la nașterea în viața cea pământească, vremelnică și, mai cu seamă, 19 ani de la nașterea în viața cea veșnică a Împărăției Cerurilor a celui mai mare teolog ortodox al secolului al XX – lea, mare cunoscător și mărturisitor al învățaturii scripturistice, patristice și dogmatice a Ortodoxiei cea mult slăvitoare – Părintele Profesor Dumitru Stăniloae*, după ce și-a purtat cu toată demnitatea și încrederea în Dumnezeu crucea vieții și a suferinței, de-a lungul timpului său, pe acest pământ!... De aceea pentru noi, din anul 1993, această zi a nașterii sale celei veșnice, ne va duce întotdeauna cu gândul, mintea, cugetul și simțirea la „**Părintele Dumitru Teologul**”, fără a sugera prin aceasta în mod expres o tentativă de canonizare, căci acest lucru se va decide în timp, atunci când se vor înmănunchia toate criteriile doveditoare ale sfințeniei vieții lui. *Însă, apelativul de „teologul” i se potrivește întru totul, deoarece a fost omul care, nu numai că a vorbit despre Dumnezeu, ci mai ales a vorbit cu El. Aceasta înseamnă că a intrat în comuniune cu El, trăind prin El și cu El. Și cum nici un canon nu stipulează cât timp trebuie să treacă pentru a canoniza pe cineva, ajungem la concluzia că trăirea Părintelui cu Domnul Iisus Hristos și în Hristos s-a consumat deja în această istorie.*

Teologia Părintelui Dumitru Stăniloae este o teologie filocalică. Este frumoasă prin însăși natura ei, dar conduce și la o înfrumusețare duhovnicească a celor ce se apleacă să o studieze. Oricine citește o scriere a Părintelui poate să-și dea foarte repede seama că are de-a face cu altceva, cu ceva care nu se mai găsește într-o asemenea consistență și intensitate, la alți teologi. Iar acest ceva este duhul Părinților Filocalici în care Părintele Stăniloae a scris și a trăit.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – „*cel mai influent teolog al contemporaneității... venerat de mulți ca un părinte spiritual*” – apare și astăzi ca un părinte spiritual ce ne aduce, prin opera sa, la comuniune și, deci, la comunitate. Este o realitate paradoxală să vezi cum teologii protestanți și romano-catolici împărtășesc aceleași idei cu teologii ortodocși, atunci când este vorba de teologia Părintelui Dumitru Stăniloae. Și apare, în mod inevitabil, următoarea întrebare: Care este cauza acestei apropieri? Cred că este important să găsim răspunsul la această întrebare, deoarece în el se ascunde și misiunea ce ne revine nouă, teologilor de astăzi. Însă acest răspuns nu poate fi dat printr-o prelegere, un studiu sau o carte, ci trebuie urmărit prin întreaga noastră activitate teologică ulterioară. De fapt, ceea ce căutăm noi nu este un simplu răspuns, ci reprezintă esența gândirii Părintelui Stăniloae care ne adună spre a ne hrăni cu darurile teologiei sale. *Chiar sfinția sa spunea, ca un testament lăsat teologilor de azi, că teologia sa își va împlini rostul numai în măsura în care va plămădi și cultiva, în mintea celor care o studiază, puterea iubirii spre dezvoltarea ideilor la care el a ajuns.*

Observăm că dragostea și iubirea ce au stat la baza studiului său și pe care le-a inserat cu prisosință în creația sa, ne cheamă să le cultivăm în viața noastră și a semenilor

noștri, din întreaga lume. Din această perspectivă putem spune că opera Părintelui Stăniloae este izvorătoare de iubire și comuniune, iar *structura supremei iubiri și comuniunii este Sfânta Treime*. Din iubirea Sfintei Treimi revărsate peste lume sub forma darurilor creației și din iubirea jertfelnică a Mântuitorului nostru Iisus Hristos își extrage și își adună Părintele Stăniloae forța scrisului său. El nu face teologie după modelul matematic, în care rezultatul apare în urma unei analize, ci teologia lui are la bază *modelul Agapiei*. Părintele Dumitru Stăniloae nu caută să ajungă prin analiza teologică la descoperirea lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, el dorește să descrie experiența iubirii și comuniunii cu Dumnezeu, pentru ca și alții să pătrundă pe drumul pe care el se află. Credem că întreaga sa operă poate fi văzută ca un răspuns dat iubirii lui Dumnezeu. El se străduiește și chiar reușește ca, prin scrisul lui, să ne arate cât de mult ne iubeste Dumnezeu și cât de mult trebuie să-l iubim și noi. De aceea, putem spune că teologia Părintelui Stăniloae se adresează nu numai minții, ci și inimii și voinței noastre. Aceasta face să ne dăm seama de ce atunci când citim o pagină din lucrările sale suntem transpuși într-o stare de liniște, meditație și reculegere.

Mai trebuie reținut faptul că opera Părintelui Stăniloae se remarcă prin *conținutul său autentic*. În acest sens, *teologia sa este una cristologică și hristocentrică*. Ea pleacă de la Iisus Hristos și prin intermediul lui Iisus Hristos duce tot la Iisus Hristos - Domnul și Mântuitorul. *De la Iisus Hristos Cel mărturisit în Sfânta Scriptură, prin Iisus Hristos propovăduit de Sfinții Părinți, Părintele Stăniloae ajunge la Hristos Cel cosmic și euharistic. Domnul Iisus Hristos este și rămâne Același, iar noi suntem împreună cu Sfinții Apostoli, cu martirii, mucenicii și cu Sfinții Părinți contemporani ai lui Iisus Hristos*.

Drept urmare, scrierile Părintelui Dumitru Stăniloae sunt impregnate de prezența Mântuitorului Iisus Hristos. Aici Domnul Hristos este prezent în măreția slavei Sale, dar și în smerenia Sa slujitoare. Nu este un Hristos conceptualizat, ci Hristos Cel unic și adevărat, Dumnezeu – Om, prin care suntem trecuți de la moarte la viață. De aceea, și din acest punct de vedere, opera Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae trebuie considerată un punct de reper. *Ea nu ne lasă să orbecăm în căutarea mântuirii, ci ne reîntoarce la Iisus Hristos – Unicul Răscumpărător și Mântuitor*. Înălțarea la Cer, așa cum spune Părintele Dumitru în lucrarea sa „*Iisus Hristos sau Restaurarea omului*”, nu reprezintă o îndepărtare a lui Iisus Hristos de umanitatea istorică. Prin înălțare Iisus Hristos nu părăsește lumea, ci își transpune umanitatea asumată în planul atotprezenței duhovnicești, pnevatice, pentru ca toți să ne putem uni cu El.

Încă un aspect foarte important ce nu trebuie omis este *puterea eliberatoare și înnoitoare pe care o reprezintă opera Părintelui Dumitru Stăniloae în contextul actual*. Această operă înlătură toate atacurile pe care impersonalismul, dualismul, existențialismul, gnosticismul, evoluționismul, precum și celelalte concepții ale modernității le-a adus împotriva persoanei umane. Omul nu este lăsat să fie distrus de aceste concepții, ci este repus în adevărata sa demnitate. Părintele Stăniloae accentuează foarte mult *ideea de persoană și pe cea de comuniune interpersonală*. Sfânta Treime este Comuniune de persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, dar și omul este o persoană creată după chipul lui Dumnezeu și care tinde la asemănarea cu El. *Ca persoană, omul este menit să intre în comunicare și comuniune cu ceilalți semeni și cu Dumnezeu, fapt ce duce la nașterea unei comunități ziditoare și sfințitoare, adică mântuitoare*. Astfel, eliberat fiind de falsele concepții antropologice, *omului i se oferă perspectiva înnoirii și*

desăvârșirii prin Hristos și în Hristos. Sub această formă, concepția antropologică a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae constituie un izvor nesecat de idei care pot formula un răspuns consistent și substanțial înaintat provocărilor actuale.

Dragostea sa față de Adevărul – Iisus Hristos l-a făcut pe Părintele Dumitru Stăniloae să nu fie de acord cu concepțiile eronate ale vremii, ci să se ridice împotriva lor și să le demaște. Așa se face că el a avut mult de suferit de pe urma regimului comunist. *În acest fel, se poate spune că teologia sa este și jertfelnică dar și eshatologică.* De aici deducem că, privind eshatologic, teologul trebuie să se jertfească mereu pentru a putea lucra la transfigurarea lumii, așa cum a făcut Părintele Profesor Dumitru Stăniloae.

Alte două elemente ale gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae pe care le consider foarte importante sunt *darul și dorul*. Părintele se folosește foarte mult de aceste două noțiuni. *El arată că întreaga creație este un dar al lui Dumnezeu, cu tot ceea ce ea cuprinde, iar la rândul său, și omul este un dar ce cuprinde însă și dorul după Dumnezeu și nemurire.* Ca teologie a darului și a dorului, opera Părintelui Dumitru Stăniloae trebuie văzută atât *ca o mulțumire, cu alte cuvinte ca o euharistie, pe care el personal o aduce lui Dumnezeu, cât și ca un dar pe care Dumnezeu îl face, prin noi, ortodocșii, lumii întregi.* Depinde de fiecare cum îl chivernisește, cum îl valorifică și onorează acest dar.

În altă ordine de idei, am constatat că toți discipolii care s-au apropiat de opera Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, *nu s-au înfruptat doar dintr-o comoară spirituală, ci au aflat pe cel ce a dăruit această comoară, ca pe un învățător și un părinte căruia i s-au atașat cu credință și cu dragoste.* Apoi vedem cum opera marelui teolog nu se încheie când încetează să mai scrie, datorită plecării sale din viața cea vremelnică, eveniment petrecut cu cincisprezece ani în urmă, ci se continuă prin ucenicii săi. Prin urmare, Părintele Dumitru Stăniloae a reușit să adune sub aripa ocrotitoare a dragostei sale, cu competență și căldură inegalabilă, teologi nu numai din ortodoxie ci și din celelalte confesiuni creștine, *dobândind cu toții același glas și deci o cale unică spre Dumnezeu, prin cultivarea și valorificarea teologică a operei sale, la care, deci, nu au aflat decât miere curată și sfântă, strălucind autenticitatea adevărului mântuitor.*

Recunoaștem cu toții adevărul și realitatea că Părintele Profesor Dumitru Stăniloae avea un chip frumos și pașnic, asemeni crinului Bunei Vestiri. În fața lui senină și diafană întrezărea cu ușurință „*chipul nemuritor al lui Dumnezeu – Iubire*” iar din vorba lui filocalică simțeați savoarea „*persoanei omului în veșnic dialog cu Dumnezeu*”. Gesturile lui calme și niciodată de prisos concordau cu gândirea lui sistematică, lipsită de orice ambiguitate. Scrisul său părea (și de fapt chiar este) un urcuș nemijlocit către înviere și prezenta, cu certitudine, trăirea sa în Dumnezeu și cu Dumnezeu. *Din orice expresie a Părintelui, scrisă ori vorbită, se distingea profilul teologului și a filozofului creștin ortodox de netăgăduit.* A fost teologul care a mers la izvoarele dătătoare de binecuvântare și energie necreată, de unde s-a adăpat și a devenit el însuși izvorul, căci viața lui s-a desfășurat ca pe o scenă deschisă. *Tot ceea ce el a avut ca dar – talanții și talentul oferit lui de Dumnezeu – le-a arătat tuturor, făcând din acestea un bun comun, al tuturor. Opera sa teologică poate fi citită și este la îndemâna oricui, însă nu și interpretarea ei, fiindcă o experiență mistică și duhovnicească este necesară celui care încearcă să pătrundă și să înțeleagă teologia lui atât de variată și de profundă.*

S-a tot spus despre sfinția sa că este „*cela mai mare teolog ortodox al secolului XX*”. Și așa este! Părintele Dumitru Stăniloae este autorul unei teologii mărturisitoare și al unei teologii filocalice, unice. Asemeni marelui Sfânt Apostol Pavel, avea permanent

conștiința prezenței proniatoare al lui Dumnezeu. De aceea, nu a scris o teologie teoretică, scolastică, ci o teologie trăită, experimentată în propria-i viață. *Lucrările sale sunt mai curând o convorbire cu Dumnezeu, decât o vorbire despre Dumnezeu.* Când citim din dogmatica sa, parcă îl simțim pe Dumnezeu care suferă datorită neputinței noastre de a iubi. *A fi cum el a fost, același pentru toți laolaltă și totodată diferit pentru fiecare în parte, această calitate nu a aparținut decât marilor părinți filocalici ce au realizat în chipul lor asemănarea cu Dumnezeu.* Pentru Părintele Profesor Dumitru Stăniloae fiecare om era unic și niciodată nu făcea o ierarhie a persoanelor care-i călcau pragul. În camera sa de lucru, asemenea unei chilii de călugăr, pășeau cu multă sfială, dar o pace îți inunda întreaga ființă imediat ce intrai în spațiul acela sacru, venerabil, de immortalitate. În fața lui luminată, în ochii să mereu întredeschiși, în vorba lui dulce dar fermă, găseai imediat chipul marelui teolog, ori a părintelui duhovnicesc ce exercita acea paternitate duhovnicească, asemenea marilor părinți ai Bisericii din trecut.

Partea a II – a - Despre relația dintre Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și Părintele Ieromonah Arsenie Boca...

Relația dintre Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și Părintele Ieromonah Arsenie Boca implică o delicată abordare. În decursul primei sale studenții (1929-1933), tânărul Zian Boca îl va fi cunoscut pe Dumitru Stăniloae, pe atunci „profesor suplinitor la catedra de istorie (bisericească) a Institutului Teologic din Sibiu”. După absolvirea Academiei de Arte Frumoase din București (1938), Zian Boca întreprinde unicul său pelerinaj la Athos (martie-mai anul 1939). De acolo se va întoarce cu un „caiet de texte ascetico-mistice”, pe care Dumitru Stăniloae îl va folosi la redactarea primei traduceri din *Filocalice*. Acest lucru este recunoscut în prefața volumului din anul 1947: „... la unele scrieri am folosit și copii de pe manuscrise românești mai vechi de la Athos, aduse de P.Cuv. Sa Serafim Popescu și de Părintele Ieromonah Arsenie Boca”

Despre Manuscrisul Filocaliei în transcrierea Părintelui Arsenie Boca

Aportul Părintelui Arsenie la realizarea *Filocaliei* nu se oprește aici. Prefața ediției din anul 1947 menționează: „Un cald cuvânt de mulțumire trebuie să aduc P.Cuv. Părinte Ieromonah *Arsenie Boca*, de la Mănăstirea Brâncoveanu, bunul meu student de odinioară, care mi-a rămas mereu aproape. P.Cuv. Sa a binevoit să scrie după dictatul meu cea mai mare parte din traducere la prima ei redactare. În afară de aceasta, *prin prezența aproape neconținută și prin stăruința ce-a pus-o pe lângă mine de-a face această traducere, mi-a alimentat curajul în mod considerabil ca să pot duce la capăt o muncă atât de ostentivă, pe care altfel nu cred că ași fi săvârșit-o.* Iar după ce din prima ediție a vândut 800 exemplare, prin abonamentele făcute pentru a doua, mi-a dat imboldul hotărâtor să o tipăresc din nou. Tot P. Cuv. Sa a executat și coperta” În prefața volumului II, traducătorul este și mai generos: „Ajutorul hotărâtor la tipărirea acestui volum l-a dat însă iarăși bunul meu fost student, ieromonahul Arsenie de la mănăstirea Brâncoveanu. Datorită abonamentelor masive ce le-a procurat P. Cuv. Sa, am putut face față unor greutăți ce se ridicau ca munții în calea tipăririi acestui volum. *P. Cuv. Sa poate fi numit pe drept cuvânt ctitor de frunte al Filocaliei românești.* După imboldul ce mi l-a dat neconținut la traducerea acestei opere, acum susține cu putere neslăbită lucrarea de tipărire. Dacă Dumnezeu va ajuta să apară întreaga operă în românește, *acest act va rămâne legat într-o mare măsură de numele P. Cuv. Sale și de mișcarea religioasă pe care a trezit-o în jurul mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, pe cele mai autentice baze ale*

tradiției ortodoxe și cu mijloacele cele mai curate duhovnicești, ale învățaturii stăruitoare și ale dragostei de suflete”

În prefața volumului următor (III), aprecierile sunt succinte dar la fel de elogiatoare: „Preacuviosul Părinte Ieromonah Arsenie a reînviat cu viața și cu propovăduirea duhul Filocaliei în viața religioasă a poporului nostru”. Sau: „Preacuviosul Părinte Arsenie Boca împreună cu mișcarea religioasă din jurul Mănăstirii Brâncoveanu sunt ctitorii Filocaliei românești”... În sfârșit, prefața volumului IV, afirmă că „P. Cuv. Păr. Ieromonah Arsenie Boca ... a continuat să dea același sprijin hotărâtor (la tipărirea Filocaliei) prin abonamentele făcute”...

Despre coperta Filocaliei în viziunea Părintelui Arsenie Boca...

După evenimentele din anul 1989, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și-a dat acordul pentru retipărirea volumelor I-IV din *Filocalie*, în acest scop întocmind o nouă prefață. În mod surprinzător, nici o mențiune la contribuția – atât de apreciată altădată – a Părintelui Arsenie, nu apare în text. Ne-am putea întreba: care sunt *rațiunile* acestei omisiuni? Cu noblețea și discreția ce-l caracterizau, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae nu s-a grăbit să clarifice chestiunea: „Nu vă mai pot spune nimic despre el”, declara, într-un remarcabil interviu luat de Crina și Florian Palas în luna aprilie a anului 1993. Cu câteva fraze înainte, asociase personalitatea Părintelui Arsenie cu cea a lui Corneliu Zelea Codreanu: „Arsenie Boca mi-a fost foarte apropiat ca student la Sibiu. Venea la mine și stătea luni de zile uneori... Era o taină în el, era un om care spunea cu hotărâre, nu spunea cu ezitări, cum spun alți oameni, și cum și eu îmi dau seama că nu pot defini lucrurile. ... Dar nu știu de ce n-a mai venit la mine... Corneliu Codreanu era și el o figură foarte interesantă; și atrăgea ca și Arsenie Boca: avea ceva atractiv, ceva puternic ... același spirit hotărât și sigur. Alegea o cale și gata; mergea pe ea. Impresionau amândoi prin forma lor hotărâtă de a fi. Era un dar al lor. Cred că este o oarecare asemănare între ei, parcă erau o piatră, o stâncă”.

Despre Corneliu Zelea Codreanu (1889-1938) și părintele Ieromonah Arsenie Boca...

Și totuși! Răsfoind amintirile *Lidiei Ionescu Stăniloae* (prima ediție: Humanitas, 2000), ne putem face o idee despre „răceala” survenită între profesor și fostul său student. Considerațiile fiicei marelui teolog trebuie însă „filtrate” de subiectivismul inerent oricărei evocări și confruntate – când șansa ne-o permite – cu alte referințe documentare. Lidia Stăniloae ne-a lăsat, indiscutabil, cea mai emoționantă mărturie despre omul Dumitru Stăniloae. Amintirile te cuceresc prin naturalețe și prin acel parfum al unei lumi dispărute parcă pentru totdeauna sub „teroarea istoriei”. Din păcate, nu lipsesc inexactitățile și unele afirmații discutabile, lucru observat de către comentatori. Despre biografia Părintelui Arsenie, autoarea afirmă, de pildă, că „(Zian Boca) fusese student la pictură la București, vreme de un an. Apoi s-a hotărât pentru teologie”. Ori, din documente reiese că Părintele studiasse întâi teologia la Sibiu (1929-1933), pentru ca apoi să frecventeze timp de cinci ani cursurile Academiei de Arte Frumoase din București, pe care o va absolvi (cu brio) în anul 1938...

Despre Belle-Arte: foaia matricolă a studentului Zian Boca...

Principala „lovitură” pe care Lidia Stăniloae o aduce memoriei Părintelui Arsenie Boca constă în insinuarea de „slavă deșartă”. Astfel, în formularea autoarei, Părintele Arsenie ar fi căzut pradă unor „atitudini extravagante, câtuși de puțin în spiritul dreptei credințe”, care l-au condus la „spectaculozități ieftine și exaltări discutabile”. Legăturile

cu Părintele Profesor Dumitru Stăniloae au încetat ca urmare a deciziei Părintelui Arsenie Boca de a transforma Mănăstirea Prislop într-o mănăstire de maici. (Se pare că Părintele Profesor Dumitru Stăniloae considera mai oportună o obște de călugări.) De atunci, afirmă autoarea, „Părintele Arsenie n-a mai revenit niciodată la noi”. Fără a minimaliza gravitatea acestei neînțelegeri, ni se pare (totuși) greu de crezut că ea ar fi putut submina o prietenie atât de frumoasă. Din nefericire, în lipsa unei mărturii concludente, **taina** acestei „rupturi” va rămâne pentru totdeauna nedelegată...

Despre raportul și relația dintre Părintele Arsenie Boca și familia Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae...

Lidia Stăniloae: „Vreau să accentuez încă o dată, cu toată răspunderea, ca una care am fost de față la aceste împrejurări, că tata a ținut mult la părintele Arsenie, atâta vreme cât acesta s-a menținut în limitele îndatoririlor de mai sus («de viață aspră, ascetică, riguroasă» – L.S.), încadrându-se strict în concepțiile și prescripțiile Sfinților Părinți și ale tradiției monahale. Și a așteptat de la el realizarea unei înnoiri, a unei înviorări a religiozității populare, în acest cadru bine conturat. Dar, de la un anumit moment, când Părintele Arsenie Boca a adoptat alt mod de a vedea lucrurile, relațiile dintre ei s-au răcit, tata nu i-a mai aprobat felul de viață, iar părintele Arsenie Boca n-a vrut să accepte critica și observațiile tatei. Și sentimentele lui Stăniloae în urma acestei îndepărtări se pot descrie printr-un singur cuvânt: dezamăgire profundă”. Din acest fragment nu rezultă care a fost motivul *real* al divergenței dintre cei doi. Acel „alt mod de a vedea lucrurile” e puțin probabil legat de transformarea Prislopului într-o mănăstire de maici, lucru care, în concepția Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, ar fi condus la un stil de viață „contrar prescripțiilor Sfinților Părinți”. Dimpotrivă, după cum reiese din *Hotărârea* Sinodului Mitropolitan (9 noiembrie 1998) prezidat de către IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae Corneanu, prin care se desființa actul de înlăturare a Părintelui Arsenie de la Mănăstirea Prislop „... Viața însăși a mănăstirii (a fost) tributară *rânduielilor* pe care... obștea încropită în anul 1949 și transformată în mănăstire de maici în luna aprilie anul 1950, *le-a respectat cu sfințenie*... Obștea Prislopului *nu s-a înstrăinat niciun moment de viața Bisericii Ortodoxe Române*”...

Revenind la insinuarea de slavă deșartă, este un fapt că Părintele Arsenie Boca nu era nici pe departe tânărul neexperimentat pe care ni-l descriu memoriile Lidiei Stăniloae, ci un om al cărui discernământ ajunsese la maturitate. Ne-o dovedesc, printre altele, însemnările din acea perioadă: „Ispita sfințeniei este cea mai rafinată capcană a mândriei ... de aceea sfinții adevărați sunt cei ce nu știu că sunt sfinți, ce țin morțiș că-s păcătoși”...

„O sfințenie conștientă ar putea cădea ca fulgerul în ispita sfințeniei”. „Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului”... „Mândria singură, chiar sub cea mai subțire formă a sa, cum e părerea de sine, dacă nu e tăiată din rădăcini este în stare să risipească din suflet toată viața după duh. Nu e mândria urâciunea pustiirii? De aceea când te crezi bun, să știi că ești nebun și să aștepti ocară ca să te curățești”. Lucru regretabil, scrierile Părintelui i se par autoarei niște „compuneri minore”, care „n-au atras niciodată atenția, nici a specialiștilor, nici a cititorilor de scrieri spirituale” !... (Ca o circumstanță atenuantă, amintim că abia în anii din urmă au ieșit de sub tipar în condiții grafice de excepție cele mai reprezentative texte ale Părintelui Arsenie.

Preacuviosul Părinte Ieromonah Arsenie Boca și sfânta sa lucrare: „Cărarea Împărăției”...

Este adevărat că popularitatea de care s-a bucurat Părintele Arsenie Boca la Mănăstirea Sâmbăta (și apoi la Mănăstirea Prislop) a fost uriașă. Dar trebuie adăugat că Părintele nu a căutat acest lucru, ci „mulțimile îl îmbulzeau, ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu” (*Luca 5,1*): „După câțiva ani de la călugărirea mea și intrarea mea în preoție, mi s-a întâmplat un lucru pe care nu l-am urmărit: o mare influență în popor, o faimă de predicator și de preot. Datorită cunoștințelor ce le adunasem în vremea studiilor, și pe care le aplicam unde se putea face aceasta, *poporul sărea marginile aprecierii juste și mă credea excepțional de înzestrat*. De nenumărate ori am încercat, și mai încerc, *a le mai stinge capriciile unei credințe necontrolate*, cea de domeniul fanteziei – că aceasta nu mântuiește – și abia am izbutit să-i scad la o iubire pe care mi-o păstrează fără să mă mai întrebe”... Într-o pagină de jurnal, Părintele Arsenie Boca își reafirma „hotărârea de a stăvili din pastorația noastră, tot inutilul magic după care umblă poporul”. De altfel, inclusiv Securitatea lua la cunoștință, prin agenți infiltrați, de faptul că „lumea i-a făcut o falsă reclamă, a exagerat anumite lucruri și din această cauză a avut de suferit”.

Dosarul informativ al Părintelui Arsenie Boca ne permite să completăm acest tablou. Astfel aflăm că, începând din anul 1946, Părintele era „cunoscut de domnul ministru Gheorghiu-Dej și de Teohari Georgescu ... care voiau să-l promoveze într-un post de episcop”. (Singura explicație pentru „ratarea” acestei oportunități, nu poate fi decât... *fuga de slavă deșartă!*) Mai mult, conform mărturiei IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Bartolomeu Valeriu Anania, după anul 1948, însuși Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Justinian Marina, plănuia să-l ridice pe Părintele Arsenie la rangul de arhieru: „Știu cu siguranță că Patriarhul se gândea să-l cheme la treapta arhieriei, dar, precum se cunoaște, Arsenie a fost arestat, dus în lagăre de muncă forțată și apoi, practic, obligat să rămână inactiv” Mai știm, de asemenea, că în acea vreme Părintele Arsenie Boca se afla în bune relații cu Petru Groza. Prin urmare, nu i-ar fi fost deloc greu să profite de pe urma acestor „simpatii”! De ce a preferat în locul puterii – arestările, în locul confortului – urmărirea, în locul recunoașterii – marginalizarea, este la îndemâna oricui să răspundă!..

Despre Lidia Stăniloae: „Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae” (Humanitas, 2000)...

Pentru a încheia acest capitol, menționăm că Lidia Stăniloae avea să recunoască, peste ani, în Părintele Arsenie Boca – cu care se întâlnise întâmplător pe stradă – „o persoană anonimă, un trecător pe străzile Bucureștiului și atât”. Acest anonim *asumat* constituie, în opinia mea, latura cea mai fascinantă a biografiei Părintelui Arsenie Boca. Acceptarea condiției de „marginal”, și încă până la moarte, nu putea veni decât dintr-o deplină conștiință a lepădării de sine: „trebuie să fim dezbrăcați de orice și numai pe Dumnezeu să-l avem în suflet”. În ce privește atitudinea față de profesorul său de altădată, ni se pare elocventă însemnarea Părintelui de pe spatele unei cărți de vizită, primită cu ani în urmă de la Dumitru Stăniloae. Este vorba despre faimosul paragraf 13,7 din *Epistola către Evrei*: „*Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și le urmați credința*”. Este, poate, cel mai inspirat „epilog” la o prietenie care și-a pus amprenta pe destinul a doi oameni excepționali...

După înlăturarea de la Mănăstirea Prislop (1959), sub acuzația de „activitate ce dăunează intereselor bisericești”, Părintele Arsenie Boca își începe peregrinarea prin București, unde va locui și lucra timp de aproape un deceniu (1959-1968). Sub încadrarea

modestă de „muncitor pictor”, Părintele își va lăsa amprenta asupra celui mai impunător lăcaș de cult din capitală: *Biserica Sfântul Elefterie Nou*. După anul pensionării (1968), se dedică pictării Bisericii din localitatea Drăgănescu (jud. Giurgiu), pe care o termină cu puțin înaintea morții și care constituie testamentul său spiritual. Deși misiunea „publică” de propovăduire îi fusese interzisă, Părintele nu va înceta să îndrume sufletele a generații de preoți și credincioși. Însă, de acum înainte, mesajul pe care îl va transpune în pictură se va adresa cu precădere posterității. Profesorul Nichifor Crainic observa cu justete: „Este un stil nou, o pictură nouă, ca viziunea nouă pe care o porți în suflet”. Aspectul vizionar al picturii Părintelui Arsenie Boca nu a putut trece neobservat, însă nu și-a aflat (încă) erminia teologică corespunzătoare. Prezentarea detaliată din albumul „*Biserica de la Drăgănescu – Capela Sixtină a Ortodoxiei românești*” (Deva, 2005), datorată PS Părinte Episcop Daniil Stoenescu de la Vârșeț, deși nelipsită de îndrăznețe conexiuni teologice, este mai degrabă una descriptiv-didactică. Riscurile unei interpretări hazardate sunt, astfel, de neînălțurat!

În încheiere voi spune doar că și *Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și Preacuviosul Părinte Arsenie Boca au trăit nouăzeci respectiv șaptezeci și nouă de ani, însă în toți acești ani, ei s-au uitat pe sine și au făcut totul pentru alții, pentru Biserica pe care a slujit-o, pentru țara lor, pentru Ortodoxia românească și universală. S-a mai spus și de către alții, o spun și eu, că a-l numi pe Părintele profesor Dumitru Stăniloae „părintele meu” sau „părintele tău”, ori „părintele spiritual al unui grup de teologi entuziaști”, ar fi o adevărată nedreptate. El este pentru totdeauna „părintele nostru” – „Părintele Bisericii Universale”.*

Cu alte cuvinte, așadar, nădăjduiesc că vom ști, pe mai departe, să ne cinstim înaintașii așa cum se cuvine deși în aceste vremuri, prețuim mai mult pe alții de oriunde și de aiurea, căci ni se par a fi mai exotici, mai spectaculoși, mai senzaționali!... Și totuși, sunt convins de faptul că ce este nobil rămâne iar ce este ieftin, apune!...

***Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească!
Veșnică să le fie amintirea și pomenirea! Amin!***

**Cu aleasă prețuire
și multă recunoștință,
Drd. Stelian Gomboș**